

Затверджено на засіданні
кафедри конституційного, міжнародного
та адміністративного права
Протокол №7 від 27.01.2023р.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ
з навчальної дисципліни «ФІНАНСОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС»
для студентів другого курсу, освітнього ступеня “бакалавр”
ОПП «Міжнародне та європейське право», спеціальність 081 «Право»
на 2022-2023 н.р.

Змістовий модуль I. Загальна частина фінансового права України та країн ЄС

ТЕМА № 1. ФІНАНСИ І ПУБЛІЧНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Загальна характеристика фінансів. Визначення та коротка історична характеристика поняття «фінанси». Поняття публічних та приватних фінансів. Ознаки публічних та приватних фінансів (за Ж.М. Годме). Державні фінанси. Муніципальні фінанси. Фонди коштів – централізовані та децентралізовані. Співвідношення понять: «гроші» і «фінанси», «грошові відносини» та «фінансові відносини». Ознаки публічних фінансових відносин.

Рівні публічної фінансової діяльності (наднаціональний; державний; муніципальний).

Фінансова діяльність держави. Формування, розподіл, використання фондів коштів. Фінансові ресурси. Система органів управління державними фінансами. Принципи фінансової діяльності держави. Методи фінансової діяльності держави: методи мобілізації (формування) фондів коштів; методи розподілу фондів коштів; методи використання фондів коштів.

Фінансова діяльність місцевого самоврядування: поняття, риси, зміст, суб'єкти.

Наднаціональна (міжнародна) фінансова діяльність.

Взаємодія суб'єктів публічного управління у фінансовій сфері. Фінансова система держави: в широкому та у вузькому розумінні. Окремі ланки фінансової системи держави: бюджетна система; позабюджетні цільові фонди; фінанси підприємств, установ, організацій; державного особистого та майнового страхування; кредиту, валютного регулювання, банківської системи, діяльності фінансових установ щодо надання фінансових послуг.

Особливості побудови фінансової системи окремих держав ЄС.

ТЕМА №2. ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА І ФІНАНСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розвиток фінансового права як галузі права. Поняття фінансового права. Наука фінансового права. Предмет і методи фінансово-правового регулювання. Поєднання адміністративного і цивільно-правового методу в регулюванні фінансових відносин. Підхід до визначення предмету фінансового права у країнах ЄС.

Система фінансового права. Особливості галузевих принципів фінансового права. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права. Особливості

структури фінансового права окремих держав ЄС.

Джерела фінансового права України. Особливості джерел фінансового права держав-членів ЄС: національне право та інтеграційне право. Акти Європейського Союзу як джерела фінансового права. Міжнародні договори і міжнародні стандарти у системі джерел фінансового права.

Поняття фінансово-правової норми, її характерні ознаки. Класифікація фінансово-правових норм. Структура фінансово-правової норми. Особливості гіпотези, диспозиції, санкції фінансово-правової норми.

Поняття фінансових правовідносин. Специфічні ознаки фінансових правовідносин. Зміст фінансових правовідносин. Поняття та особливості суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Поняття суб'єктів фінансово-правових відносин. Правосуб'єктність учасників фінансових правовідносин. Види суб'єктів фінансово-правових відносин. Відмежування публічних фінансів та приватних фінансів у відносинах, які є предметом вивчення фінансового права.

ТЕМА № 3. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ ЄС

Поняття фінансового контролю. Зміст та основні завдання фінансового контролю. Мета фінансового контролю, значення контрольної діяльності для держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Функції фінансового контролю.

Принципи фінансового контролю. Лімська декларація керівних принципів аудиту публічних фінансів як джерело міжнародного «м'якого права», та її відображення у національному законодавстві України та країн ЄС. Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institutions) та значення її діяльності у регулюванні відносин фінансового контролю.

Класифікація видів фінансового контролю. Характеристика видів фінансового контролю за часом проведення. Види фінансового контролю за суб'єктами здійснення. Види фінансового контролю за джерелами контролю. Види фінансового контролю за сферою фінансової діяльності.

Методи фінансового контролю. Поняття обліку, аналізу, ревізії, обстеження, інспектування, інвентаризації. Поняття, види, терміни проведення перевірок. Фінансовий контроль та контрольне провадження.

Спеціальний правовий статус суб'єктів, уповноважених здійснювати фінансовий контроль в Україні. Державні контролюючі органи загальної компетенції.

Контролюючі органи спеціальної компетенції. Контрольні повноваження Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Державної аудиторської служби України. Контрольні функції Державної казначейської служби України. Контрольні повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері оподаткування, податковий контроль. Контрольні повноваження Національного банку України.

Публічний аудит. Аудит бухгалтерського обліку та фінансової звітності, співвідношення з державним аудитом.

Механізм фінансового контролю ЄС. Європейська рахункова палата або Європейський суд аудиторів (European Court of Auditors). Європейська Рада з системних ризиків (European Systemic Risk Council). Європейська банківська організація (European Banking Authority). Європейська рада страхування і пенсійного забезпечення (European Insurance and Occupational Pensions Authority). Європейська

організація з цінних паперів і ринків (European Securities and Markets Authority). Європейська організація вищих органів фінансового контролю (EUROSAI).

Загальні засади організації національного фінансового контролю в державах ЄС. Особливості здійснення національного фінансового контролю в окремих державах ЄС (ФРН, Франція, Іспанія).

Змістовий модуль II. Характеристика окремих підгалузей та інститутів фінансового права України

ТЕМА № 4. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО

Поняття бюджету. Бюджет як економічна, політична та правова категорія. Ознаки та функції бюджету. Поняття бюджетного періоду.

Горизонтальна та вертикальна структура бюджету. Загальний та спеціальний фонди бюджету.

Предмет бюджетного права. Характеристика видів бюджетно-правових норм. Особливості бюджетних правовідносин.

Поняття бюджетного устрою. Структура бюджетної системи. Державний та місцеві бюджети. Зведений бюджет. Характеристика основних принципів бюджетної системи України.

Сутність та призначення бюджетної класифікації. Структура бюджетної класифікації. Класифікація доходів. Класифікація видатків. Класифікація фінансування. Класифікація боргу.

ТЕМА №5. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

Поняття бюджетного процесу. Аналіз стадій бюджетного процесу. Характеристика суб'єктів-учасників бюджетно-процесуальних відносин.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання проектів бюджетів.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії виконання бюджетів: повноваження Кабінету міністрів України, центральних органів виконавчої влади, окремих розпорядників бюджетних коштів.

Підготовка проекту закону про державний бюджет.

Особливості розгляду проекту Закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України. Основні терміни та порядок проходження читань законопроекту. Порядок та терміни прийняття закону про державний бюджет України. Форма та порядок обслуговування державного бюджету. Суб'єкти виконання бюджету.

Звітування учасників бюджетного процесу, відповідальних за його виконання. Характеристика видів звітності про виконання державного бюджету.

Складання проектів рішень про місцеві бюджети. Основні повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання розгляду проектів про місцеві бюджети. Порядок прийняття та затвердження місцевих бюджетів. Види місцевих бюджетів. Розпорядники коштів місцевих бюджетів.

Виконання місцевих бюджетів. Звітування про виконання місцевих бюджетів.

ТЕМА № 6. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Поняття та значення міжбюджетних відносин. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.

Поняття та види міжбюджетних трансфертів. Поняття дотації як виду міжбюджетного трансферту. Загальна характеристика прямої дотації. Характеристика реверсної дотації та особливості її обчислення. Додаткові дотації.

Поняття та види субвенції як міжбюджетного трансферту.

Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.

Характеристика окремих видів міжбюджетних трансфертів (додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг, освітня субвенція, субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, медична субвенція).

ТЕМА № 7. ПУБЛІЧНІ ВИДАТКИ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

Поняття державних видатків. Система державних видатків. Співвідношення понять: «державні видатки» «видатки місцевого самоврядування» та «видатки державного бюджету».

Класифікація державних видатків.

Поняття місцевих видатків. Класифікація місцевих видатків.

Поняття фінансування та його співвідношення з видатками. Поняття державних витрат/видатків. Планування розподілу фінансових ресурсів. Правові принципи фінансування видатків.

Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування. Поняття кошторису. Види кошторисів витрат.

Соціально-культурні видатки: особливості та сфери призначення. Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури. Видатки на культуру та мистецтво. Фінансування оборони країни. Фінансування органів законодавчої, виконавчої влади та правоохоронних органів.

ТЕМА № 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ДОХОДІВ

Поняття державних доходів. Співвідношення понять: «доходи», «доходи, джерелом походження з України», «іноземні доходи», «державні доходи», «доходи країни», «фінансові ресурси держави». Класифікація державних доходів.

Поняття місцевих доходів. Класифікація місцевих доходів.

Податкові надходження як основні види доходів державного та місцевих бюджетів. Розподіл податкових надходжень між бюджетами згідно бюджетного законодавства. Поняття, основні ознаки та елементи податку. Функції, принципи податків. Види податків. Поняття і характеристика загальнодержавних податків. Місцеві податки: поняття, види, особливості.

Неподаткові надходження: поняття та види. Державне мито. Особливості та підстави стягнення державного мита. Методи нарахування ставок державного мита. Мито, що стягується митними органами. Адміністративні збори. Штрафні санкції за порушення правових норм як вид неподаткового доходу.

ТЕМА №9. ПРАВОВІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО КРЕДИТУ

Поняття кредиту. Спільні та відмінні риси фінансів та кредиту. Ознаки,

принципи, функції кредиту.

Державний кредит як правова категорія та фінансово-економічна категорія. Особливості та принципи державного кредиту. Функції державного кредиту. Форми та види державного кредиту.

Державні цінні папери. Облігації внутрішніх та зовнішніх позик. Казначейські зобов'язання.

Гарантовані позики. Казначейські позики.

Поняття та особливості державного боргу. Форми державного боргу. Поняття та класифікація державних позик. Управління державним боргом.

Місцеві запозичення. Управління місцевими запозиченнями.

ТЕМА № 10. ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Поняття та ознаки страхування. Страхові фонди: поняття, форми організації. Функції страхування.

Основні категорії інституту страхування: страховик, страхувальник, страховий ризик і страховий випадок, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, страховий платіж і страховий тариф.

Види страхування. Особливості окремих видів страхування: майнове страхування, особисте страхування, страхування відповідальності, страхування підприємницьких ризиків. Добровільне страхування та його види. Види обов'язкового страхування.

Суб'єкти страхового ринку. Державні страхові фонди: види та особливості державних страхових фондів України. Правовий статус Пенсійного фонду України. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Поняття ЄСВ та особливості його обчислення.

ТЕМА № 11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Поняття та види відповідальності за порушення фінансового законодавства. Фінансова відповідальність як вид юридичної відповідальності.

Поняття, та особливості складу фінансового правопорушення, бюджетного правопорушення, податкового правопорушення.

Адміністративна відповідальність за порушення фінансового законодавства.

Фінансові санкції та їх види.

Кримінальна відповідальність за порушення фінансового законодавства. Загальна характеристика відповідних складів злочину.

Поняття відповідальності за валютні правопорушення. Види юридичної відповідальності за валютні правопорушення.

Відповідальність за порушення податкового законодавства.

Змістовий модуль III. Підгалузі та правові інститути фінансового права окремих країн ЄС

ТЕМА 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН У КРАЇНАХ ЄС

Особливості правового регулювання бюджетних відносин в ЄС. Джерела бюджетного права ЄС. Бюджет ЄС.

Основні положення бюджетного права ФРН. «Фінансова конституція» - розділ X Основного Закону ФРН. Бюджетна система ФРН: Федеральний бюджет, бюджети земель, місцеві бюджети. Бюджетний федералізм ФРН. Принцип «кооперативного федералізму». Принцип «виконавчого федералізму». Основи бюджетного процесу в ФРН (Haushalts-Kreislauf). Міжбюджетні відносини в ФРН. Фінансове вирівнювання як інститут бюджетного права ФРН. Спеціальні фонди в ФРН. Бюджетний контроль в ФРН.

Бюджетне право Франції. Конституційно-правові основи бюджетного права Франції. Органічний Закон «Про фінансові закони» (Закон 2001-692) як джерело бюджетного права Франції. Джерела бюджетного права Франції: Основний (щорічний) закон про бюджет (La loi de finances initiale); Уточнений закон про бюджет (La loi de finances rectificative); Звітний закон про фінанси (La loi de règlement); Закон про легітимізацію оподаткування. Характеристика бюджетної системи Франції: Державний бюджет та місцеві бюджети. Основи бюджетного процесу у Франції.

Бюджетне право Польщі. Джерела бюджетного права Республіки Польща. Структура бюджетної системи Польщі. Багаторічний державний фінансовий план та Бюджетний закон: правова природа та співвідношення. Структура та призначення Багаторічного державного фінансового плану Польщі. Структура Бюджетного закону Польщі. Доходи і видатки Державного бюджету Польщі. Бюджетний процес в Республіці Польща: порядок розробки та прийняття державного бюджету, виконання Закону про бюджет. Бюджети місцевого самоврядування Республіки Польща. Бюджетна резолюція органу місцевого самоврядування. Бюджетний контроль в Республіці Польща.

Основні засади бюджетного права і бюджетного процесу Іспанії.

ТЕМА 13. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН У КРАЇНАХ ЄС

Особливості правового регулювання податкових відносин в ЄС. Джерела податкового права ЄС.

Податкова система ФРН. Конституційне регулювання податкової системи в ФРН. Податковий федералізм ФРН. Положення про податки та платежі (Abgabenordnung). Чотири рівні податкової системи ФРН: спільні податки; федеральні податки; податки земель; податки общин. Церковний податок.

Податкова система Франції та її характерні риси. Рівні податкової системи Франції. Державні податки і збори: прибуткові податки (податок з доходів фізичних осіб та податок на прибуток корпорацій); податки на споживання (акциз, мито, ПДВ); податки з капіталу (податки на власність і майно; соціальний податок на заробітну плату; податок на професійну освіту; реєстраційна та гербові збори; податок на транспортні засоби юридичних осіб). Місцеві податки і збори у Франції.

Податкова система Польщі. Податкове законодавство Польщі. Прямі та непрямі податки в Польщі. Податки з обороту. Податки з доходів фізичних і юридичних осіб. Податки на майно. Податки на споживання. Податок на благодійність.

Правове регулювання податкової системи Іспанії. Рівні оподаткування в Іспанії: загальнодержавний, регіональний, місцевий. Прямі податки. Непрямі податки та їх характеристика.

доцент Андрій АЛБУ